לולב הגזול פרק שלישי סוכה מ.

מסורת הש"ס

שבשעת לקיטתו עישורו. שאם חנטו בשנה שניה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר שני ונלקט בשלישית לשמיטה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר עני מתעשר כדין מעשר שלישית ואילו שאר אילנות שחנטו פירותיהן בשניה ונלקטו בשלישית מתעשרין כדין שניה.

ולענין מעשר השוו אתרוג לירק דמעשר פירות האילן וירקות דרבנן ומעשר גורן ויקב דאורייתא וכגורן ויקב ילפינן בראש השנה (דף יג:) שמתעשר אחר השנה שהכיאו שלש מקראי ואסמכו רבנן מעשר דבריהם לגורן ויקב מה גורן ויקב מיוחדים שגדילים על רוב מים דהיינו מי גשמים ומתעשרין בשנה שעברה אף כל הגדילין על רוב מים כגון פירות האילן מתעשרין בשנה שעברה יצאו ירקות שגדילין על כל מיס שמתעשרים בשנה הבאה ואתרוג נמי גדל על כל מיס כירק: **לכל דבר.** אף למעשרות: **הוא דאמר.** תנא דמתני' דמקפיד באתרוג: [1]**(דאמר) כי האי תנא.** דקתני וכבותינו נמנו באושא ואמרו אתרוג אחר לקיטה בין למעשר בין לשביעית: **טעמא דלולב בר ששים כו'.** קושיא היא כלומר לעיל אמר דהיינו טעמא דלולב ניקח מפוס דבר ששים הוא הא שביעית הוא אסור ופקא מינה שלולבי שביעית קדושת שביעית טהג בהו שלא ליקח בדמיהן חלוק וטילת: **שגנבן.** שכיסנן לאוצרן: **לחובה.** לשון מחצה: **לקטן לאכילה.** למאכל בהמה: **שאני הסם.** גבי עני הסקה להכי לא טהגין בהן שביעית דאמר קרא והיתה שבת הארץ לכרכים וכתיב לאכלה לממרא דאין מותר ליהנות מפירות שביעית אלא הנאה הדומה לאכילה: **שהנאתו וביעורו שוה.** כלומר שהנאתו וביעורו שמתבער מן העולם אין כאחד כגון סיכה ושתיה והדלקת הנר. ומהך דרשה נמי ילפינן שאין שביעית טהג אלא בפרי העומד להנאות הללו דה"ל מידרש קרא והיתה שבת הארץ טהגת במה שלכם לאכלה שהנאתו דומה לאכילה: **יצאו עני הסקה שהנאתן ביעורן.** משנעשו גחלים אופין בהן אבל לוקח עיקר הנאתו לבכד את הבית והוא שעת ביעורו וקלקולו ודמי להנאת אכילה ועלי קנים וגפנים קיימי להכי ולהכי הלכך בתר מחשבה אחיל: **והא איכא עצים דמשתן.** עץ שמן שהעץ עצמו מדליקין בו להאיר כמו באבוקות והוי הנאתו וביעורו שוה נימא השתא מיהא אם לקטן להדלקת אורה דנהגא בהו שביעית: ומשני **סתם עצים.** של היסק להסקה ניתנו לגריות וסתמן לאו להאיר קיימו הלכך לא מתחא בהו קדושת שביעית מעיקרא ואפילו לקטן להאיר: ה"ג **עצים דסתם פגלי היא.** ועצים דהסקה גופייהו שהנאתן אחר ביעורן תגלי היא לא נהגא בהו שביעית אי לא אילוא תגא דדרש לכם דומיא דלאכילה למעוטי כל שהנאתו אחר ביעורו כדדרשינן לעיל ומהיא דרשה אימעוט עצים ואיכא דלא ממעט מיניה אלא דבר שאין הנאתו שוה בכל אדם כגון מלוגמא וחילוף ואפיקטוריזין. ואני שמעתי מרבותי שהיו גורסים וסתם עצים להסקה ניתנו תגלי היא וכן כתוב בכל הספרים וטרחתי מנעורי בכל לידי שיטת הש"ס ליישבה כפי דבריהם ואיני יכול ומצאתי גירסא זו בספר כתב ידו של רבינו גרשום בן יהודה מנוחתו כבוד ובסדר ישועות של רבינו יצחק בר מנחם כתוב ואינו מוגה וכן נראה בעיני: **אין מוסרין פירות שביעית לא לתוך מערה.** לשרות פסתן ביין של שביעית: **ולא לכבוסה.** לכבוס בגדי' ביין של שביעית. מערה וכבוסה הנאתן אחר ביעורן שמעשה ששורה הבגדים או הפסתן ביין שעה אחת מתבער ואבד לו והנאתו אינה עד שילבש הבגדים: **למלוגמא.** לרפואה: מרבה

מתבערין אף לכם בעינא להיות ביעורו בעת הנאתו, [לאפוקי מערה ששורין בו הפשתן, וכביסה], שמתכבסין ומתלבנין אחר ביעורן, ונמצאת הנאתן אחר ביעורן ואסור, וכן העצים. ור' יוסי מתיר, דייק לכם לכל צרכיכם ואפ' מערה וכביסה. והאי דכתיב לאכלה למעוטי מלוגמא.

[1] (ר"ה טו. תוספ' שביעית סוף פ"ד), ב) (נ"ל דתנוגל), ג) ב"ק קח: [ש"ס כל הסוגיא], ד) (גיטה לג. ע"ש מרש סב. ע"ש ב"ק קנ. ע"ש ב"ק קנ.), ה) ב"ק קנ., ו) (מכות יג.), ז) רש"ל מ"ז.

תורה אור השלם

1. וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאֲמָתֶךָ וּלְשִׂכִירְךָ וּלְתוֹשָׁבְךָ הַגָּרִים עִמָּךְ:

ויקרא כה ו

הגהות הב"ח

(א) גם' אתרוג אחר לקיטה:

מוסף רש"י

שבשעת לקיטתו עישורו. שאם חנטה בשניה ונלקטת בשלישית מתעשר כדת שנה שלישית, כירק, לפי שאף הוא דרכו לינגל על כל מים, הכי מפרש לה בשמעתא קמייתא דקדושין (ר"ה יד:) שאין הולכין בו לענין מעשרות אחר חנטה כשאר פירות אלא אחר שנה שנלקט בו כירק. המעשרות משמעות סדר הפנים, שנה ראשונה של שמיטה מעשר ראשון ושני, וכן בשניה, אבל שלישית מעשר ראשון ומעשר עני, ואם חנטו בשניה ונלקטו בשאר פירות אחר חנטה ונאתרוג אחר לקיטה כירק (קדושין נב:). שביעית מאן דכר שמיה. דקאמר דאיתמו עלה רבותינו אלמא איכא מאן דפליג (ר"ה טו:). אתרוג אחר לקיטה למעשר. לענין חדש ויבול ולענין שנים ומעמד שני לרבעית, ואחר חנטה לשביעית. כין דאפקר כין לגיעור כשאר פירות, וכת שביעית הנכנסת לשמיטת הפקרה היא פוטרה מן המעשר, דאילו לענין מעשר בשאר שני שביע אזיל בית רבנן בתר לקיטה לגבי חדש ויבול ומעשר שני ומעשר עני משום דדרכו לינגל על כל מים כירק, והכי מפרש בשמעתא קמייתא דקדושין, אבל בשאר דברי שוה נאילן בתר חנטה (ר"ה טו:). שגבבן לחובה. לעשות מהן מחבוא, אולר לימות החורף (ב"ק קא:). אין בהן משום קדושת שביעית. והיכנה מהן אף לאחר זמן הביעור (שם). שהנאתו וביעורו שוה. דבר שנעשת הנאתו כלה מן העולם (שם). יצאו עצים. שלאחר ביעורן שנעשים גחלים הוא דהויא עיקר הנאתן (שם). והא איכא עצים דמשתן. שמאירין כגר לבוקה לנשתן ויביעורן שוה היחול עליהן שביעית (שם). סתם עצים להסקה הן עומדין. ולא לאחר הלכך עצים ניטלו ומעיקרא לא חל עליהן שביעית (שם קב:). ועצים להסקה תגאי היא. איכא למ"ד סתם עצים להסקה ניתנו ולא חילא שביעית אפילו אעצים דמשתן איכא אעצים דמשתן, דאמרינן לעיל דכל דבר שהנאתו וביעורו שוה חילא, הלכך אפילו לקטן לגרה בעצים דמשתן, ולהכי הלכך אפילו אעצים דמשתן לגרה בעצים דמשתן אינו אלא לכבוסה כשהוא אומר לכם הרי לכבוסה אמור הא מה אני מקיים לאכלה לאכלה ולא למלוגמא מה ראית לרבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא מרבה

למערה ולכבוסה לא מהניא מחשבה למיהוי כעלי קנים שלקטן לעצים ומשתרו דהכא סתמייהו להכי ולהכי אבל פירות סתמייהו לאכילה ומשעת ילירתן חילא קדושה עלייהו ומו לא מהניא מחשבה לאפקועי למערה ולכבוסה דאין נוהגין בקדושת שביעית וגבי עצים נמי סתם עצים להסקה ניתנו ולא חילא אפילו אעצים דמשתן ור' יוסי סבר לא אמרי' סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא בהו מחשבה כעלי קנים וגפנים והיכא דלקטן למערה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עליה שביעית: **יצאו** משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן. במשנת שמרה הפשתן או הבגדים ביין שעה אחת נתבערו ואבד והנאתו אינה עד שילבש אותן בגדים כך פי' בקונט' ותימה דבהגחל קמא (ב"ק דף קא: ושם) קא חשיב מין הלכוין הנאתן וביעורן שוה ומהאי טעמא הוה ליה לאחשוני הנאתו אחר ביעורו שביעור בשעת לביעה ולכישה אחר כך ולנאתי דבעי למימר' התם יש שבח ממנין על גבי הלמר ניחא דאין זה שייך גבי מערה וכבוסה ובקונטרס פירש שם דמיני לבעים בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולפו הלבע בבגד נמצא הנאתו וביעורו שוה אבל מערה וכבוסה משעה שמטילין פשתן או בגד ביין מתקלקל ונבער והנאתו אינה עד שלשה ימים או ארבעה שיהא הפשתן שרוי: אין

שבשעת לקיטתו עישורו דברי רבן גמליאל ר' אליעזר אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר הוא דאמר כי האי תנא דתניא [1]א"ר יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר לקיטה למעשר ורבותינו נמנו באושא ואמרו בין למעשר [2]בין לשביעית שביעית מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני אתרוג אחר לקיטה למעשר ואחר חנטה לשביעית ורבותינו נמנו באושא ואמרו אתרוג [3] בתר לקיטה בין למעשר בין לשביעית טעמא דלולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא הא דשביעית קדוש אמאי עצים בעלמא הוא ועצים אין בהן משום קדושת שביעית [4](דתנן) [5]עלי קנים ועלי גפנים שגבבן לחובה על פני השדה [6]לקטן לאכילה יש בהן משום קדוש' שביעית לקטן לעצים אין בהן משום קדושת שביעית שאני התם דאמר קרא [7]לכם לאכלה לכם דומיא דלאכלה מי שהנאתו וביעורו שוה יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן והאיכא עצים דמשתן דהנאתן וביעורן שוה אמר רבא [8]סתם עצים ולהסקה הן עומדין ועצים להסקה תנאי היא דתניא[9] [10]אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה ר' יוסי אומר מוסרין מ"ט דת"ק דאמר קרא לאכלה ולא למשרה ולא לכבוסה מ"ט דרבי יוסי אמר קרא לכם [11]לכם לכל צרכיכם ואפילו למשרה ולכבוסה ות"ק הא כתיב לכם דהוא לכם דומיא דלאכלה מי שהנאתו וביעורו שוה יצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן ורבי יוסי הא כתיב לאכלה ההוא מיבעי ליה לאכלה ולא למלוגמא כדתניא לאכלה ולא למלוגמא אתה אומר לאכלה ולא למלוגמ' או אינו אלא ולא לכבוסה כשהוא אומר לכם הרי לכבוסה אמור הא מה אני מקיים לאכלה לאכלה ולא למלוגמא מה ראית לרבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא מרבה

[1]אליעזר אי בתר לקיטה כרבן גמליאל נהג בו שני עישורין אלמא דמאן דאמר בתר לקיטה אע"ג דנגמר פרי [כבר] דהכי חנטו בשבטו של שנה שעברה ולא נלקט עד שבטו אחר ושמא אתרוג חלוק משאר פירות לפי שדרכו לעמוד באילן שתים ושלש שנים וכל זמן שמתקיים באילן גדל בכל שנה ושנה אי נמי אע"פ שחנטו בשבטו של שנה שעברה זימנין דאין נגמר גידולו עד שבטו אחר וימא השתא דנקט רבי יוחנן פ"ק דר"ה (דף טו:) גבי אתרוג אפילו כזית ונעשה ככר כלומר דע"י מי שנה הבאה גדילה ומיהו כזית אלו דווקא בעינן דהא רבי יוחנן בתר חנטה אזיל ושמא לא חשיבא חנטה בתאתרוג נמנו באושא. אית דגרסי פ"ק דר"ה (דף טו:) אתרוג אחר חנטה בין למעשר בין לשביעית וסברי כרבי אליעזר דלעיל ואי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין דגרס אחר לקיטה ושלש מחלוקות בדבר: **שגבבן** לחובה. יש לפרש דווקא נקט ויש לפרש אורחא דמלתא נקט: **לקטן** לאכילה. אי בתמים היו לעצים לא היה מועיל מפרש לאחיכה מידי דהוה אעצים דמשתן שליקטן לאחיר לרבא דאמר סתם עצים להסקה ושמא הני סתמייהו להכי ולהכי הלכך אזלינן בתר מפרש: **ועצים** דהסקה תנאי היא. אי נהגא בהו שביעית או לא דאיכא תגא דדרש לכם דומיא דלאכילה למעוטי כל שהנאתו אחר ביעורו וממעטו עלי הסקה ואית דלא ממעטו אלא דבר שהנאתו אין שוה בכל אדם כגון מלוגמא וחילוף ואפיקטוריזין כך פירש בקונט' ורבותינו היו גורסין וסתם עצים להסקה ניתנו תגלי היא ופי' בקונט' דטרח עלה ליאבה ולא יכול ובהגחל קמא (ב"ק דף קנ.) פי' בקונט' וזה לשונו תגלי היא איכא למאן דאית ליה סתם עצים להסקה ניתנו ולא חילא שביעית ואפילו אעצים דמשתן ואיכא דסבר אעצים דמשתן מיהא חילא והיינו תגלי דבגן סברי סתם פירות לאכילה ניתנו וחילא עלייהו קדושת שביעית כדאמרי' דאכל דבר שהם וביעורן שוה חילא הלכך אפילו לקטן

מערה ולכבוסה לא מהניא מחשבה למיהוי כעלי קנים שלקטן לעצים ומשתרו דהכא סתמייהו להכי ולהכי אבל פירות סתמייהו לאכילה ומשעת ילירתן חילא קדושה עלייהו ומו לא מהניא מחשבה לאפקועי למערה ולכבוסה דאין נוהגין בקדושת שביעית אלא כתאת הדומה לאכילה, וגבי עצים נמי סתם עצים להסקה ניתנו ולא חילא אפילו אעצים דמשתן, ור' יוסי סבר לא אמרי' סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא בהו מחשבה כעלי קנים וגפנים, דהיכא דלקטן למערה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עליה שביעית כך מלאתי יש לשנות אחרים חוי שמעתי והגון (שם). למלוגמא. אלגפסר"ר (שם).

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פ"ח מהל' מעשר שני הל' ה [טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' קכו]:

צו ב מיי' שם ופ"ד מהל' שמיטה הלכה י"ב:

צז ג מיי' פ"ה מהלכות שמיטה הלכה יא:

צח ד מיי' שם הל' י:

רבינו חננאל

דתניא נמנו דגמרו באושא אתרוג אחר לקיטה בין למעשר בין לשביעית. כבר פירשנו זה הענין כולו בראש השנה לפיכך לא הוצרכנו להאריך בכאן. ומקשינן וכי לולב כפרי הוא דמתקמת לה בבן ששית שנכנס לשביעית, עץ הוא, רעץ אין בו קדושת שביעית. דתנן עלי קנים ועלי גפנים שגבבן מן הסדה, ליקטן לאכילה יש בהן קדושת שביעית, לעצים אין בהם משום קדושת שביעית. ושנינן שאני התם דאמר קרא לכם. ואמר קרא לאכלה. כלומר לא ניתנה לכם שביעית אלא לאכילה. (ו)בענין דומיא דאכילה לכם. ודרך המאכל [נ"א: האכילה] ללעות ולכבער המאכל בלעיסתו מתורת אוכל, וכיון שמגיע בחגיביו נהנה חכו מן המאכל כלעיסתו, ונתבער אותו הפרי [באחת], נמצאת הנאתו ועת ביעורו באין כאחד. והוו פי' הנאתו וביעורו שוין. וכל דבר שהנאתו וביעורו ביחד, קדושה [נ"א: קדושת שביעית] חלה עליו. ואף על פי שאינו נאכל, והוא שניתן ליהנות ממנו כדרך האכילה, ששוה בכל אדם. יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן, כלומר אין הפת נאפת ואין התבשיל מתבשל אלא אחר שריפת העצים, הנה ביעורן קודם להנאתן, לפיכך אין קדושה חלה על העצים. ודחינן והא איכא עצים דמשתן. פי' דמשתן, להתחמם. כדכתיב ויכפהו בבגדים ולא יחם לו, ומתרגמינן ולא שחין ליה. כלומר עצים שעושה בהן המדורה להתחמם, שבעת הדלקתן הוא מתחמם בהן, ונמצאת הנאתו ועת ביעורו ביחד, ולמה אין קדושת שביעית חלה עליהן. ודחי רבא סתם עצים להסקה הן עומדין. פי' עצים להסיקן תחת תבשילו ועל התנור לאפות בו את הפת עומדים. לאפוקי לולב דלאו להסקה עומד והנאתו בעת ביעורו, לפיכך יש בו קדושת שביעית. ומשום דהוא בן ששית שנכנס לשביעית שרי לזבוני. וסתם עצים להסקה עומדים ואין מותרין בשביעית אלא משום הנאתן אחר ביעורן תנאי היא. דתניא אין מוסרין פירות שביעית למשרה ולכביסה. פי' בגון פירות שמלבנין וכובסין בהן, כגון הבורית וכיוצא בהן, בשביעית אסור. מהאי טעמא דכתיב לכם (ויהיה) לאכלה, בעינן לכם דומיא דלאכלה, מה לאכלה בעת הנאתו תלויעז לי בתר לקיטה כרבן גמליאל נהג בו שני עישורין אלמא דמאן דאמר בתר לקיטה אע"ג דנגמר פרי [כבר] דהכי חנטו בשבטו של שנה שעברה ולא נלקט עד שבטו אחר ושמא אתרוג חלוק משאר פירות לפי שדרכו לעמוד באילן שתים ושלש שנים וכל זמן שמתקיים באילן גדל בכל שנה ושנה אי נמי אע"פ שחנטו בשבטו של שנה שעברה זימנין דאין נגמר גידולו עד שבטו אחר וימא השתא דנקט רבי יוחנן פ"ק דר"ה (דף טו:) גבי אתרוג אפילו כזית ונעשה ככר כלומר דע"י מי שנה הבאה גדילה ומיהו כזית אלו דווקא בעינן דהא רבי יוחנן בתר חנטה אזיל ושמא לא חשיבא חנטה בתאתרוג נמנו באושא. אית דגרסי פ"ק דר"ה (דף טו:) אתרוג אחר חנטה בין למעשר בין לשביעית וסברי כרבי אליעזר דלעיל ואי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין דגרס אחר לקיטה ושלש מחלוקות בדבר: **שגבבן** לחובה. יש לפרש דווקא נקט ויש לפרש אורחא דמלתא נקט: **לקטן** לאכילה. אי בתמים היו לעצים לא היה מועיל מפרש לאחיכה מידי דהוה אעצים דמשתן שליקטן לאחיר לרבא דאמר סתם עצים להסקה ושמא הני סתמייהו להכי ולהכי הלכך אזלינן בתר מפרש: **ועצים** דהסקה תנאי היא. אי נהגא בהו שביעית או לא דאיכא תגא דדרש לכם דומיא דלאכילה למעוטי כל שהנאתו אחר ביעורו וממעטו עלי הסקה ואית דלא ממעטו אלא דבר שהנאתו אין שוה בכל אדם כגון מלוגמא וחילוף ואפיקטוריזין כך פירש בקונט' ורבותינו היו גורסין וסתם עצים להסקה ניתנו תגלי היא ופי' בקונט' דטרח עלה ליאבה ולא יכול ובהגחל קמא (ב"ק דף קנ.) פי' בקונט' וזה לשונו תגלי היא איכא למאן דאית ליה סתם עצים להסקה ניתנו ולא חילא שביעית ואפילו אעצים דמשתן ואיכא דסבר אעצים דמשתן מיהא חילא והיינו תגלי דבגן סברי סתם פירות לאכילה ניתנו וחילא עלייהו קדושת שביעית כדאמרי' דאכל דבר שהם וביעורן שוה חילא הלכך אפילו לקטן

מערה ולכבוסה לא מהניא מחשבה למיהוי כעלי קנים שלקטן לעצים ומשתרו דהכא סתמייהו להכי ולהכי אבל פירות סתמייהו לאכילה ומשעת ילירתן חילא קדושה עלייהו ומו לא מהניא מחשבה לאפקועי למערה ולכבוסה דאין נוהגין בקדושת שביעית אלא כתאת הדומה לאכילה, וגבי עצים נמי סתם עצים להסקה ניתנו ולא חילא אפילו אעצים דמשתן, ור' יוסי סבר לא אמרי' סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא בהו מחשבה כעלי קנים וגפנים, דהיכא דלקטן למערה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עליה שביעית כך מלאתי יש לשנות אחרים חוי שמעתי והגון (שם). למלוגמא. אלגפסר"ר (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com